

välkänd företeelse i dessa trakter av Uppland; hos Öpir finner man det påfallande ofta, liksom tillägg av *h* i samma ställning. På U 923 skriver han bl. a. . . **sum · for · til · girkha · hut** . . . Skrivningen **girkha** med sitt *h* efter explosivan kan betraktas som en parallell till skrivningen **alfnthan**. Dessa skrivningar (**alfnthan**, **girkha**) återge sannolikt ett aspirerat uttal av *d* och *k*¹. Jfr t. ex. **gnubha** (*Gnūpa*) Sö 33.

Den andre sonens namn, här tecknat **pelfi**, har hittills varit känt från femton svenska runinskrifter. Det skrives eljest så gott som genomgående med diftong, **pialfi**. Den nyfunna inskriften ger oss det tionde uppländska belägget på detta namn.

Runstenen är rest efter en man, vars namn skrives **kakr**. Hur detta skall uppfattas är högst ovisst. Runformen är mångtydig, och de belägg som hittills finnas ge ingen säker ledning: U 137 **afftir kak**, U 828 **kakr**, B 483, L 173 Skuttunge kyrka (försvunnen): **at · kak**, Sö 314 **at · kakr** (!), Ög 135 **eftir kak**.

Vi ha sålunda nu fem säkra belägg på namnet, fyra uppländska och ett östgötskt. Det sörmländska exemplet måste ju betraktas som något osäkert, även om det ingalunda är enastående, att en ristare genom tanklöshet råkar sätta ett personnamn i nominativ efter prepositionen. Se vidare om namnet S. B. F. Jansson, a. a. s. 14, där bl. a. transkriberingen *Kakr* föreslås med stöd av fsv. *Kakir*² Vendels sn, Uppl., i markgäldslängd från 1312 (SD 3, s. 88).

Inskriften slutar med den kortfattade uppgiften, att **kakr var dauðr i suðr**. På den av Öpir signerade runhällen vid Norby, Bondkyrka sn (U 898) omtalas på samma korthuggna sätt en man, som **uar · trebin · hustr** (*var drepinn austr*). Adverben *austr* och *vestr* äro som bekant vanliga i svenska runinskrifter, och *austarla* och *vestarla* finnas flerstädes belagda. *Sunnarla* är också styrkt ett par gånger, t. ex. på Sö 179. Däremot finnes uttrycket *i suðr* eljest aldrig belagt i våra runinskrifter, vilket onekligen är anmärkningsvärt. Det originella uttrycket åsyftar väl snarast Grekland, det land som oftast nämnes på svenska runstenar. Anledningen till den vaga formuleringen kan vara, att man icke har erhållit någon tillförlitlig uppgift om platsen för hans död.

Den nyfunna inskriften har formuleringen **var dauðr** i stället för den vida vanligare **varð dauðr**. På den av Öpir signerade Sjunga-ristningen (U 687) möter samma uttryckssätt: **uar · tauþr · i hulmkarpi**.

U 925 visar i huggningsteknik, runformer, i skiljetecknens bruk och i skrivningar slående överensstämmelser med Öpirs ristningar. Även den något överlastade men skickligt genomförda ornamentiken är helt i hans stil. Det välkända mönstret har med god beräkning anpassats efter stenens form. Man kan, trots att ristningen icke är signerad, attribuera den till Öpir.

Var den nyfunna runstenen ursprungligen har varit rest, kan tyvärr icke fastställas.

926. Uppsala, Domkyrkan.

Litteratur: B 421, L 104, J. Bureus, F a 6 s. 52, 53, 56 n:r 55 (Bureus' egen uppteckning), F a 5 n:r 414, F a 1 s. 93; J. Schefferus, Upsalia (1666), s. 203; J. Peringskiöld, Monumenta Ullerakerensia (1719), s. 43 f.; O. Celsius, Svenska runstenar (F m 60) 1, s. 27, 2, s. 175, 641; E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 105.

Äldre avbildningar: Bureus, kopparstick (F f 6 n:r 211 A); osign. träsnitt i Peringskiöld a. a. s. 44 och B 421.

Runstenen fanns enligt Bureus »I Domkyrkione vidh Södhre altaret» (F a 6), »Vnder Södra altartaflan» (F a 5), »Upsala domkyrkio, under lilla altartaflan fram wid Choret Sunnan till» (F f 6).

¹ Man kan givetvis invända, att felristningen **h** i stället för ett **a** eller **n** är vanlig i runinskrifter. I de flesta fall bör felet förklaras som en rättelse: ristaren har ansatt bistaven oriktigt, och när han då skulle rätta ett **n** till **a** (eller ett **a** till ett **n**), har en **h**-runa blivit resultatet. Man skulle alltså kunna tänka sig, att ristaren här först har huggit **alfn**, därefter rättat till **alfn** och sedan bestämt sig för att rista den riktiga **a**-runan efteråt, varigenom **alfn** har kommit till. En sådan förklaring är möjlig men icke trolig.

² I *Kakir* är *i* svarabhaktivokal.

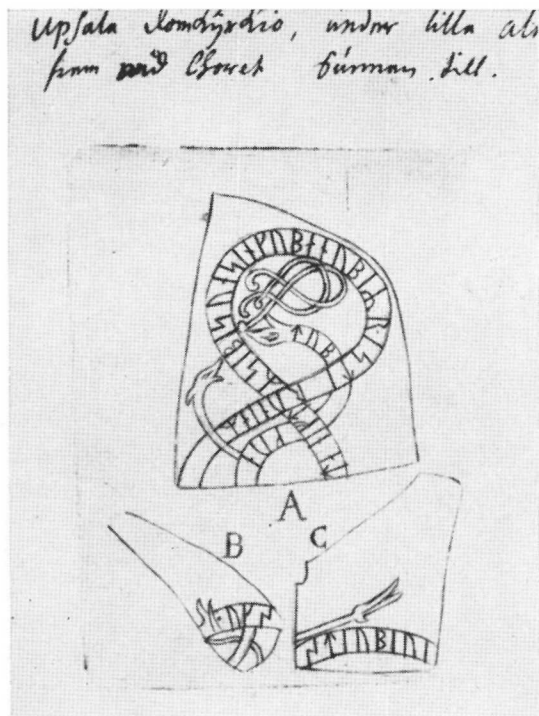

Fig. 12. U 926, 930 och 928. Uppsala domkyrka.
Efter kopparstick av Bureus.

Fig. 13. U 926. Uppsala domkyrka.
Efter B 421.

— Schefferus: »Sunt et in latere adverso, quod est versus Meridiem [d. v. s. på södra sidan av koret] duo lapides hujusmodi, unus [U 927] sub podio columnæ quartæ, in quo tamen præter litteras duas nil conspicias, cæteris latentibus sub columna, vel detritis... Alter elegans, sed dimidium ejus a lapicidis inhumanis sublatum.» Denna andra sten på södra sidan av koret och varav endast hälften var synlig, är U 926. — Peringskiöld: »Vnder lilla Altartaflan och Chorpelarefoten, midt för södra dörren» (B 421 och L 104: » Under lilla Altare-Taflan»). — Celsius har inga självständiga uppgifter och ingen egen läsning.

Den synliga delen av stenen var drygt 1 m. i höjd och ung. 0,90 m. i bredd.

Inskrift (enligt B 421):

tub . . . k . kuni . . . itR . sira . sun . sin . kupan . ubir . risti . runa
5 10 15 20 25 30 35

... [æftir] Sibba(?), sun sinn godan. Öpir risti runar.

»... efter Sibbe, sin gode son. Öpir ristade runorna.»

Till läsningen: R. 14 på träsnittet kan knappast uppfattas annat än som ett **r**. Peringskiöld återger den emellertid som **b**. Detta stämmer överens med de båda andra läsningarna, Bureus' och Schefferus'.

Bureus har (F a 6 s. 56) en något fullständigare läsning: **tub - uk . kune - . . . tain . eftR . siba . sun . sin . kupan . ybir . risti . runar**. — Schefferus: . . . **au . . . uk + kauti + . . . r + sibe + sun + sin + kupan + ubir + risti + runer + . . .** »Bona fide lapidem hunc descripsi, nec inveni aliud, quam quod exhibui . . . Litteræ **rner** sunt manifestæ. **u** vel omissum est incuria sculptoris, vel consuetudine quadam veteri, quemadmodum ex aliis ejusmodi observari potest.»

Bureus (F a 5) tolkar inskriften: »Tubus et Guna (erexerunt) saxum in mem. Sibbonis filii sui boni. Vbbo sculpsit Runas.» — Schefferus: »Au . . . et Gauti in memoriam Sibe filii sui boni. Vbbi sculpebat runas.» — Peringskiöld: »Tubbe och Gunna låto vprätta thenna steen efter Sibbe sin goda Son; Och Ubbe han vthhögg Runestafvarne.»

De båda namnen vid inskriftens början, ett mansnamn och ett kvinnonamn, kunna ej med säkerhet fastställas. Möjligen ha de varit, såsom redan Bureus och Peringskiöld antaga, *Tubbi* och *Gunna*. Båda äro kortnamn, det förra av *Þorbiörn* (se U 229), det senare av kvinnonamn på *Gunn-* eller *-gunnr* (se U 43, 193). För denna tolkning talar i viss mån, att även sonen har ett liknande namn. *Sibbi* är kortnamn till *Sigbiörn* (se Sö 183). 5—8 **kuni** kan givetvis också utgöra början av kvinnonamnet *Gunn(h)ildr*.

Av de bevarade teckningarna att döma har stenen icke varit särdeles stor. Runslingan har varit lagd i två öglor, bildande en vertikalt ställd åttformig figur, liksom i U 36, 307, 489, vilka också äro signerade av Öpir.

927. Uppsala, Domkyrkan.

Litteratur: J. Schefferus, Upsalia (1666), s. 203.

I närheten av U 926 fanns enligt Schefferus ett litet runstensfragment, endast innehållande ett par runor: »Sunt et in latere adverso, quod est versus Meridiem, duo lapides hujusmodi, unus sub podio columnæ quartæ, in quo tamen præter litteras duas nil conspicias, cæteris latentibus sub columna, vel detritis. Litteræ sunt istæ **kui** + *gui*. Forte **kup** + *gudh* legendum, ut sit reliquum ex fo[r]mula solenni: *Gudan tru*.» Fragmentet har alltså legat vid fjärde pelaren på södra sidan av högkoret, sålunda vid pelaren närmast Ö om U 926. Det finnes icke omtalat i någon annan källa.

Inskrift (enligt Schefferus):

kui +

928. Uppsala, Domkyrkan.

Litteratur: B 424, L 105. J. Bureus, F a 6 s. 152 n:r 266 (Bureus' egen uppteckning), F a 5 n:r 412; J. Peringskiöld, Monumenta Ullerakerensia (1719), s. 44; O. Celsius, Svenska runstenar (F m 60) 1, s. 28, 2, s. 175.

Avbildningar: Bureus, kopparstick (F f 6 n:r 211 C); P. Helgonius och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiöld a. a. och B 424).

Ett fragment av en runsten fanns enligt Bureus »Nordan Norra altaret» (F a 6), »Under Norra Altar Taflan» (F a 5). Peringskiöld: »Vnder Norra Altaretaflan och Chorpelarefoten på Norra sidan, midt emot *Sacristiodören*, synes allenast ett Runestens brott med namnet **stirbiurn**.» B 424: »Norr i Domkyrkan emellan Jagelloniska ok Sturiska grafven»; denna uppgift är felaktig och beror på förväxling med U 929. L 105: »I Domkyrkan, på N. sidan.» — O. Celsius har inga egna uppgifter, utan citerar endast Bureus och Peringskiöld.

Fragmentets storlek ung. 0,50 × 0,50 m. T. h. om fragmentet finnes på träsnittet i B 424 ännu ett litet runstensfragment (ung. 0,50 × 0,50 m.) med endast några slingor. Huruvida det har tillhört samma sten som U 928, kan icke avgöras.

Inskrift (enligt Bureus):

... **stiubiu** - ...